

CONTINUATIO.

1. Pii et venerabilis patris nostri Segardi præconiis, a quo non longe superius digressi sumus, eximendum vereor, quod ei, gratia meritorum interveniente et effectu honorum operum subsequente, meruit cumulari. Propterea ad ipsum iterato convertamus stilum. Is igitur abbas omni studio dare cepit operam ecclesiæ utilitatibus, et tam per se quam per cohærentes sibi fratres intus et exterius invigilare. Denique de venerandi patris nostri Vitoni sacrosancti corporis honorificentia cœpit in dies animum sollicitare, coacervatisque, prout potuit, auri et argenti impensis, decrevit omnimodis illud decore multo sublimare. Sed, prohi dolor! in brevi ultima sorte pulsatus, post triennium suscepti officii, defuncto aurifice qui opus illud inchoaverat, et ipse venerabilis pater anno Domini 1143, haut multo post defungitur et in capitulo hujus monasterii sepelitur; cui venerabilis pater Cono in regimine subrogatur. Qui ordinatus, multo animi ardore impulsus, tanto nisu cœptum opus, quod venerabilis prædecessor suus inchoaverat, deliberavit perficere, et Deo se prosperante, ut deliberaverat, ungue tenuis illud studuit honorificenter complere. Explicito igitur tandem tam operoso opere, a multis quam sæpissime deliberatum fuerat, quatinus tam per dominum pontificem quam per religiosos abbates seu boni testimonii viros corpus beatissimum in tam honesto loculo transponeretur certo anni tempore, quo tantæ transpositionis celebritas annuatim sollempnis de cetero haberetur. Verum ut liquido claret et ex facti sine colligi potest, nec cooperatio divina affuit, nec ipsius sancti voluntas votis eorum tunc intercessit. Procedente vero tempore, anno scilicet incarnationis dominicæ 1147, quo expeditio christianorum contra paganos a toto Romano imperio processit, —

Quam præsignaverat jam visa in antea stella,
Spargens lucifluas in regna propinqua jubar;
Quod plane signum signabat velle supernum,
Gentes prophanas pessum dare regna Romana;
Quo nunc devote properat gens christicolarum,
Ultrici dextra cupiens hos jure ferire,
Qui Christi matrem studuerunt exhonorare —

domnus papa Eugenius in Franciam venit, et ad consecrandam beatæ Virginis principalem ecclesiam a domino præsule Viridunensi Alberone nomine

A multa prece evocatus, Nonas Novembris (Nov. 5), tripudians tota hac civitate, urbem ingreditur. Qui, audita hujus sancti opinione, et quod ipsius sacræ depositionis sollempnitas v Idus⁷⁷ ejusdem mensis (Nov. 9) celebranda esset, ad cœnobium istud cum suis cardinalibus et domno pontifice venit, et condigna reverentia seu laudum præconiis susceptus, videns loculum satis honorificentissime præparatum, laudavit, benedixit, et in eo corpus venerandum ipse cum domno pontifice, astante innumera plebium multitudine, transposuit, et mox ipse venerabilis pontifex adorsus divina celebrare, post lectionem evangelii ambonem cum prædicto pontifice et quibusdam aliis ascendens, inter cetera suæ sanctæ prædicationis verba plurimum sancti hujus honorificentiam extulit, ad ultimum vero ejus festivitatem tam ipse quam episcopus toto episcopatu celeberrime singulis annis sollempnizare iudixit. O quam innumerabilis turba huic sacræ interfuit sollempnitati, virorum scilicet ac mulierum, quæ ad deosculandum caput sanctissimum certatim devotèque irruens, odorem mirificum se ab eo haurire gaudenter testabatur et testando mirabatur, et quam plurimi illacrimabantur.

Hinc perpendendum, quanto sit honore colendus, Quem sic disposito Christus provexit honore,
Quod vir apostolicus, togata gente relicta,
Venit ad hos fines et nos hac dote levavit,
Dum sanctum coluit manibusque suis relocavit,
Et post tale decus celebrem per secula sanxit.
Istud consilium divinitus esse statutum,
Nemo quis dubitet, sed cuncta regens sapienter
Ut placuit vel disposuit, sic sanctum mirificavit.

2. Albero vero episcopus, vir generosus et approbati meriti, labore affectus et tedio, etate fractus et senio, episcopatu resignavit, et tumultus ac frequentias populorum declinans, ad claustrum Sancti Pauli Viridunensis Premonstratensis ordinis requiectionis gratia diverit (an. 1156). Biennio vero ibi feliciter expleto in lectionum et orationum jugi frequentia, plenus dierum anno Domini 1158 in pace quievit, qui in majore ecclesia beate Marie mandatur sepulture.

3. Alberoni successit in episcopatu regimine Albertus de Merceio (51), vir excellentis ingenii, litterature vernans studio, qui sollerti sagacitate

VARIE LECTIONES.

⁷⁷ Idus 1.

NOTÆ.

(51) *Marsie* prope Longwy inter Viridunum et Luxemburgum, ut Roussel. p. 259 opinatur.

ovium suarum curam gessit, et pro humane possibilitatis modulo causas erroris extirpavit, jactantie nescius et pauperum adjutor indefessus. Is vergens in senium etatis propectu, glorie fallacis et seductricis refugus, deliberavit se iturum Claram-vallem, ut, sumpto ibi habitu, mundane conversationis illecebras et omnes seculi pompas abrumperet, et pauper Christum pauperem sequens divitias eternitatis acquireret. Verum preparatis ad meandum evectioibus et ceteris sibi necessariis, relictis omnibus, iter aggreditur, carru evehitur, urbem, populis salutatis, egreditur, ante portam beatorum Petri et Vitoni venit; cum subito repentino modo miro res miranda miraculo dinoscitur evenisse. Nam currus, quo vir venerandus residebat, disjunctis compagibus et axibus confractis, dissolvitur, ita ut non passum itineris ulterius progredi valuisset. Vir vero sapiens et industrius et fide plenus, re inspecta et diligenter attentata, divina gestam fuisse providentia estimavit, nec propterea, animo in contraria relapso, a proposito resiliendum cogitavit, sed omne in meliora commutato, monasterium beatorum Petri et Vitoni ingreditur [hora illa qua minori tintinnabulo excitantur fratres ad matutinas⁵²], conitiens dissolutionem vectigalis (52) aliquid omnino habuisse, quod itineris progressum potuit impedire, et revolvens animo illud evangeliste Marci, qui, cum a beato Petro missus evangelizandi causa Alexandriam navigio navem egredere, calceum rupit; quod attendens et Deo gratias agens, iter suum expeditum esse perhibuit (53); quod simili modo idem venerandus episcopus noster Albertus sibi evenisse assignavit. Qui, continuo petito habitu ab abbate Conone et obtento, Deum sibi assistisse evidenti beneficio comprobavit. Quid votorum ibi conceperit, quantum affectionis impenderit, quam pure se circa aram maclaverit, Deo constitit et constat soli; quique, eum sibi fuisse gratissimum, monumentis pretaxatis declaravit. Hic tantillo tempore quo supervixit cepit lectioni vacare et orationi incumbere, sicque postmodum, modico dilapso tempore post habitus susceptionem, votivas Deo reddens gratias, deposita carnis sarcina, anno dominice incarnationis 1162 (Apr. 14) spiritum exalavit, ac coram altari beati Laurentii in nostro monasterio sepelitur. Huic succedit Richardus electus, vir nobilis, cognomento Iufans, qui devotionis gratia transmarinum iter arripuit (an. 1162-1171). Richardo vero succedit Arnulphus episcopus (an. 1171-1172).

4. Item venerabilis patris nostri Cononis abbatis gesta memoria dignissima breviter replicanda dignum censuimus; qui pre multis predecessoris suis in hujus cenobii innovatione et restauratione providus valde et sollicitus extitit, diversisque operibus auri et argenti, palliorum, tapetium, librorum aliorumque ornamentorum ecclesiam istam admodum melioravit, honestavit et decoravit. Altaria (54) Flaviniaci, Novi-villaris (55) ab episcopo Tullensi huic ecclesie dari obtinuit. Item altare de Walemeis (56) ab episcopo et archidiacono Catalaunensi⁵⁷ obtinere promeruit [procurante⁵⁸ domno Gozvinno venerabili priore de Calida-fontana]. Alodiuque in vico Sancti Amantii ad usum ecclesie acquisivit. Et ut honorum est semper in melius proficere, turres lapideas (57) post opus librarii a fundamentis erexit, quarum opus usque ad consummationem perduxit, et in die etiam anniversarii sui 10 solidos apud Nizeville (58) fratribus assignavit. Nec silendum arbitror, quantum honoris ei⁵⁹ em dominus papa impenderit, quantumque gratie ipsi accreverit, quia, cum idem dominus papa concilii gratia de more celebrandi Remis advenisset (59) et omnes tam abbates quam episcopi in suis sedibus et subsellis resedissent, contigit tandem venerabilem patrem nostrum abbatem Cononem illo tardius adventare. Qui cum indutus sacris vestibus concilium introisset nec haberet sedem in qua potuisset residere, humi resedit. Ad quem cum dominus papa oculos inclinasset: *Hic est, inquit, qui gratie majoris honorem et reverentie potioris favorem Gallicanis omnibus, ex quo cisalpinavi, nobis exhibuit.* Et e vestigio misit ei in argumentum dilectionis curulem, in qua solitus erat residere; qua ille humiliter et cum gratiarum actione recepta, desuper resedit. Per hoc clarere potest successoribus suis, quam excellentis glorie extiterit, quem summus pontifex pre omnibus et coram omnibus sic honorare voluerit. Is igitur, ut erat multa excellens prestantia sub rigoris regularis disciplina, quam plures personas preconis dignas imitatores sui et heredes ac optimorum locupletes stipendiis meritorum educavit, et sanctis moribus et honestis in Dei laudibus informavit, videlicet Jacobum dictum de Bras, qui fuit abbas Sancti Agerici, domnum Bernaclum⁶⁰ priorem Claustralem, domnum Warinum priorem de Flavignei, domnum Gozvinum priorem de Calida-fontana (60), domnum Gerbodonem priorem, domnum Segardum, domnum Codefridum, domnum Haymonem et multos alios, quorum nomina in libro

VARIE LECTIONES.

⁵² hac in marg. add. 1. ⁵³ chatal. 1. ⁵⁴ addit 1 in margine. ⁵⁵ Bernardum ed.

NOTÆ.

- (52) l. e. vehiculi.
 (53) V. Acta S. Marci, Acta SS. April. III, p. 348.
 (54) l. e. decimas. CALM
 (55) Neuville.
 (56) Valmé.
 (57) Non turres ecclesie, sed turres monasterio

muniendo destinatas esse intelligendas. Roussel p. CLXII monuit.

(58) Anno 1564 Nizeville appellatur, Roussel p. 454 n.

(59) De Eugenio a. 1148 concilium Remense celebrante agi videtur.

(60) Chaud-Fontaine.

vite ascripta per Dei misericordiam credimus. A Obiit autem venerabilis pater noster Cono anno Domini 1178, et sepultus est in ecclesia.

5. Sortito igitur Arnulphus (61), vir insignis literatura et moribus, pontificatus regimine, cepit cura sollerti negotia sui officii tractare, jura tueri. Erat enim argutus in consiliis et eloquio facundus. In illis diebus surrexit quidam miles Albertus nomine, cognomento Pichot, dominus de Sancta Manehilde⁶¹, vir spurius et tocius malitie presumptor. Iste furcifer et filius ire cepit episcopatum Viridunensem et Cathalaunensem infestare, bona ipsorum diripere, villas depredari, domos conflagrare. Arnulphus igitur episcopus Viridunensis calamitati suorum condolens, confederatis undecumque principibus, deliberavit, ut castrum quo ille minister sathane divertebat obsideret. Congregato quippe exercitu et agminibus ordinatis cum armorum apparatu et ceteris ad usus bellicos necessariis, illo diverterunt, castra locaverunt et excubitores posuerunt. Evolutis itaque aliquantis diebus, cum jam gravioribus pugnis desudassent, a quodam sagittario e murorum propugnaculis idem episcopus capite sagitta percussus interiit (an. 1181, Aug. 14). Exercitus vero turbatus et ex desolatione sui principis confusus, et ab hoc diffusus, et principes quique ad sua non sine mesticia repedaverunt, episcopi quoque cadaver Viriduni detulerunt, quod in majore ecclesia beate Marie semper virginis sepulture mandaverunt (62), anno Domini 1181. Cui successit Henricus de Castris.

6. Defuncto venerabili patre nostro Conone (an. 1178), Richerus, homo mire simplicitatis, concordii voluntate tocius capituli eligitur in abbatem; qui, fere per annum benedictione suspensa, a venerabili episcopo Arnulpho convenitur et hortatur, ut benedictionis sacramenta de more susciperet et pastoralia negotia cura pervigili exerceret. At ille impatiens pastoralis oneris et laboris, abbatie in continenti renuntiavit. Post Richerum eligitur Petrus de Briei (an. 1179); qui cum more electi duceretur in ecclesiam in sede pastoralis intronizandus, Arnulphus episcopus timens, ne, si idem Petrus abbatizaret, sibi scandalorum spinas suscicaret, ipsi Petro violenta manu occurrit; dicens eum esse de dominio comitis Barrensis; et ob hoc honore prelature privatus est. Qui tamen non multo post tempore apud Sancti Petri montem (63) in abbatem erigitur⁶²,

post multum vero temporis, resignata cura, apud Sanctum Vitonum repedavit (an. 1179). Isti succedit Alestannus junior, vir admodum religiosus (an. 1180), et ipso anno hominem exiit, et sepultus est infra ecclesiam, juxta ostium capelle Sancti Christofori; cui successit Alestannus senior, non minoris religionis quam suus predecessor, qui, quinquennio in sollicitudine pastoralis peracto, amministrationi abbatie spontaneus renuntiavit (an. 1185), et residuo vite sue tempore apud Bekenele degens, lectioni divine vacans et orationi insistens, vitam felicem feliciore morte terminavit, et in monasterio ejusdem loci coram altari sepultus est. Alestanno vero seniori Thomas abbas Maurimontis (64) subrogatur, vir natura et moribus generosus. Hic cappam nigram aurifigiatam comparavit, ruinas veteris refectorii fratrum decenter resarcivit, tectum et celaturam renovavit. Porro prepositus Sancti Vitoni Hugo loco Thome in abbatem⁶³ erigitur; qui invidie stimulis agitatus et amore cupiditatis succensus, potenti objurgatione verborum cepit Thomam abbatem Sancti Vitoni laceasere⁶⁴ et contra ipsum similitates concitare, personas Viridunenses donis et adulationibus allicere, quatinus ipsum valeret ab officii prelatura amovere, ut istius sede fungeretur. Abbas igitur, fraudis expertus artisque fuscate nescius, similitatum et seditionum impatiens, cura pastoralis cessit, ne, re occasione sui vergente in deterius, fomentum facinoris esse videretur et monasterium cui preerat rerum suarum et honorum dispendium pateretur. Qui tandem in Nova-villeta (65) bene vivens aliquanto tempore, vita privatus est, ac in ecclesia sepultus requiescit. Hugo vero abbas Maurimontis, qui et prepositus hujus ecclesie fuerat, Thome succedit (an. 1187); qui cum abbatizaret apud Maurimontem, cancellum ecclesie cum cripta sumptuoso opere ac decenti fabricavit. Factus autem abbas hujus ecclesie, altare de Bulleinvile (66) ab episcopo Alberto acquisivit, vineam vero majorem, que dicitur Nova, juxta Scantiam⁶⁵ plantari et excoli fecit; qui postmodum, seditione orta ab eisdem a quibus erectus in abbatem fuerat, divino in se retorto iudicio, acriter cepit infestari, ut qui excitatis contentionibus predecessorem suum contumeliaverat, et ipse modo non dispari pari ludibrio subjaceret, sicque contentionibus in publicum agitatis, quia non valuit nec debuit resistere, decimo anno ab ordina-

VARIÆ LECTIONES.

⁶¹ manehylde f. ⁶² eligitur ed. ⁶³ Maurimontis add. ed. ⁶⁴ laceasire f. ⁶⁵ scanciam f.

NOTÆ.

(61) De hujus genealogia ita refert Hermannus de miraculis S. Mariæ Laudunensis 1, 2 (Guiberti Opera p. 529): *Ernulphus comes de Waren, qui genuit Othonem comitem de Cigni; qui Otho genuit Aubertum; qui Aubertus genuit Aubertum comitem et Ernulphum episcopum de Verduno. Quocum conf. Albericum a. 1168.*

(62) Epitaphium recentioris ut videtur temporis

ex marmore descripsit Wassebourg fol. CCCXXVI. (63) *S Pierre-au-Mont, alors situé près la ville de Châlons en Champagne et aujourd'hui dans la ville. CALM.*

(64) *Moiraumont.*

(65) *Neuvillers ad Mosellam vel potius Neuville prope Viridunum.*

(66) *Bulainville au doyenné de Souilli. Rouss.*

tlone sua (an. 1197) cessit prelature. Post hunc Stephanus prior de Sancta Margareta et de Domina Maria, monachus Cluniacensis, eligitur et in abbatem erigitur, ad rogatum et hortatum generose matrone Agnetis comitisse Barrensis, sororis Lodovici illustris regis Francorum. Qui cum regimen istius monasterii esset adeptus et quadam die in presentia dicte comitisse astitisset, interrogatus ab eadem, qualiter tantorum rudera debitorum, quibus sua tenebatur obligata ecclesia, valeretur extirpare. At ille ore irreverenti et infrunito presumptuose respondit se fiduciam permaximam habere in rubea tunica beati Vitoni. Quo dicto, continuo pena sequitur meritum, et ecce in conspectu matronarum et baronum et omnium qui aderant, ob contumeliam sancto irrisorie illatam, acerrima percussus paralyti cecidit, spumare cepit et se ipsum unguibus discerpere; sicque ultione castigatus debita, elinguis perpetuo permansit, ut ceteris terror incuteretur et daretur exemplum sanctis deferendi. Hoc viso, comitissa jussit eum tolli et in grabatum deferri; qui postea reductus ad istam ecclesiam, modico post tempore resignans abbatie, ad Domnam Mariam reversus, aliquandiu ibi commemoratus exspiravit.

7. Effusa igitur contentione super principes, cum errarent in invio et non in via, suscitatum est scisma inter regnum et sacerdotium. Et ecce cum talis inter principes orbis terre agitaretur contentio, Henricus de Castres (67) Arnulpho subrogatur (an. 1181); qui favens consilio, auxilio, fide et affectu parti imperatoris excommunicatione publica percellitur. Interea Folmarus Trevirensis archiepiscopus pro sancte negotiis ecclesie et suis aliquandiu Roine commoratus, regreditur. Et quia fervente guerrarum nebuloso turbine Treveri nequibat repedare, Remis concilium super rebus ecclesie ordinandis et excessibus corrigendis constituit celebrare; sicque convocato clero Virdunensi, Henricus, qui sacerdotio resistebat, iudicio cleri compellitur episcopatu resignare. Quo facto, Leodium revertitur; qui, recuperato personatu et prebenda, quibus jam dudum insignitus fuerat, ibi per aliquod tempus remoratus, morte preventus ultimum clausit diem (an. 1186). Henrico vero succedit Albertus, vir admodum strenuus.

Altercatione tamen orta in majore capitulo inter partes super electione pontificis, eo quod una pars Albertum thesaurarium⁶⁶, altera vero pars Robertum de⁶⁸ Grandi-prato⁶⁸ sibi vellet episcopari, Albertus in curia imperatoris obtinuit; qui tandem, oborta seditione inter cives et forenses, lancea a

quodam milite pro defensione civitatis perforatus an. 1208, Jul. 25 seu 25), occubuit (68); cui succedit Robertus primicerius.

8. Anno dominicæ incarnationis 1197 venerabilis pater Lodovicus, vir gratia et moribus predictus et in lege Domini quam plurimum sollicitus, Stephano subrogatur et nostro monasterio abbas prefigitur, venerabili fratre suo Alberto episcopante, qui ecclesiam suam invenit multitudine debitorum obligatam et bonis temporalibus destitutam, in tantum ut ere gravaretur alieno et maxima pars fructuum ecclesie in solutionem cederet usurarium. Ne igitur ipsa ecclesia majori possessionum suarum parte in posterum cogere exheredari, curtim de Bollai (69) cum ejus pertinentiis omnibus, excepta villa de Leimerfelt, et quicquid ecclesia nostra habebat apud Criemenges⁶⁹, viro nobili domino Thome de Bollai vendere compellitur. Hic cum etate juvenis ecclesie curam suscepisset, paupertatem in se sustinuit, superflua queque vitavit, paulatim bonis operibus proficere cepit, et non post multum tempus ecclesiam, per dissolutionem et contentione precedentium religione et honestate a nichilum fere redactam, ad bonum statum, divino⁷⁰ cooperante adjutorio, re-luxit. Predictus autem pater noster apud principes et magnates graciosus et famosus existens, altaria Montis Sancti Martini, Villaris, Baylodii, et ecclesiam de Rohons⁷¹ a Treverensibus acquirens, ab episcopis autem Virdunensibus altaria de Rehericuria (70) et de Novavilla cum appenditiis, huic ecclesie donari obtinuit. Et ut bonorum est proprium semper in melius proficere, redditus competentes ad usus infirmorum et debiliu infirmarie assignavit, elemosinariamque novam integraliter cum capella construxit. Advocatiam⁷² quoque de Calido-fonte cum laborioso sumptu acquirens, istum prioratum, qui ad victum unius monachi vix sufficere poterat, divitiis et redditibus ampliavit. Quia vero longum est enarrare per singula, in quibus ecclesiam melioravit, prioratus emendavit, loca nostra remota et proxima ad bonum statum revocavit, multis omissis, advocatiam Montis Sancti Vitoni a viro nobili Goberto de Aspero-monte quingentis libris emit; ecclesiam quoque nostram suppellectilibus auri et argenti decoravit, tabulam argenteam ante majus altare decenter fieri fecit, claustrum a fundamentis erexit, et fere omnes officinas reparavit, et in ultimo vite sue termino opus novum decorum et sumptuosum in monasterio incepit, in cujus parte loci monasterii, in capella scilicet beate Virginis, se constituit sepeliri⁷³. In die etiam anniversarii

VARIÆ LECTIONES.

⁶⁷ aliquot f. ⁶⁸ e. corr. f. ⁶⁹ Cimenges ed. ⁷⁰ superscr. f. ⁷¹ Reboris ed. ⁷² Advociam f. ⁷³ sepeliri f.

NOTÆ.

(67) De cujus genere cf. Albericum a. 1167.
(68) Epitaphium v. ap. Wassebourg f. CCCXLII, qui etiam causam mortis fusius narravit.

(69) Boulay. CALM.
(70) Rarecourt. CALM.

sui quadraginta solidos super domum unam in ma-
cello fratribus assignavit, quorum medietatem in
anniversario pie recordationis abbatis Richardi
jussit expendi. Hujus temporibus floruerunt vene-
rabiles et honeste persone, per quas jus, ratio, di-
cretio, religio, et honestas, viguit et floruit in ista
ecclesia; ex quibus tres apud Sanctum Agericum
abbatizaverunt successive, Martinus videlicet bonus
et honestus, post Martinum Jacobus, vir admodum
religiosus et scientia litterarum imbutus; post Ja-
cobum Nicholaus, hujus loci thesaurarius. [Hic
Nicholaus abbatiam Sancti Agerici muro forti cir-
cumdedit et curiam extra ⁷⁴ ambitum murorum
renovavit, horrea reparavit et extruxit ⁷⁵.] Nicho-
laus vero de Cbastes in Walciodorensi et Hastie-
riensi (71) monasteriis in abbatem est assumptus.
Præterea floruerunt in hac ecclesia viri religiosi
Stephanus dictus Tyecans, Renardus frater ejus,
Wernerus dictus Paganus, Ilugo dictus de Bello-
loco, Reynaldus, item Hugo dictus Faber; qui,
humeris oneri viriliter suppositis ⁷⁶, Lodovicum
venerabilem patrem nostrum in melioratione ec-
clesie strenue consiliis et auxiliis, fide et affectu
adjuverunt.

9. Roberto viro strenuo in pontificatus culmine
sublimato, viriliter et discrete negotia pontificatus
procuranti opposuerunt se duo nobiles viri Herber-
tus Dyvous (72), decanus Remensis et canonicus

Viridunensis, et Theodericus decanus Viridunensis
(73), dicentes eum esse neophytem et illitteratum
nec dignum pontificatus honore, et in tantum eum
vexaverunt ut personaliter ire Romam urgeretur
(74). Hic, designato eidem a summo pontifice ter-
mino, pontificatu cedere compulsus est; qui cum
Viriduni reversus esset, infra terminum sibi pre-
fixum lutea mole deposita, in majore ecclesia man-
datur sepulture (an. 1216, Aug. 25). Hoc defuncto,
succedit Johannes de Aspero-Monte, gloria dignus
et honore, qui devotionis fervente spiritu monaste-
rium quod dicitur in Prato (75) a fundamentis cum
quibusdam officinis ibi erexit, canonicos intro-
duxit, redditibus ampliavit; qui, septennio Viriduni
feliciter peracto, ad episcopatum translatus est
Mettensem. Huic succedit Radulphus (76) cantor
Laudunensis (an. 1224), vir mitis et mansuetus, qui
dedit nobis altare de Rarecort; qui, viginti et uno
anno in pontificatus regimine peracto, homine de-
posito, in majore ecclesia sepelitur (an. 1245, Apr.
21). Radulpho vero defuncto, Guido de Triagnet
pontificatus sortitur honorem; qui dum Viriduni
adventaret in sede pontificali intronizandus, Hato-
niscastro adveniens, febre correptus valida, defun-
ctus est, et sic gaudio in merorem commutato,
Viriduni advectus est ac sepultus in ecclesia ma-
jore. Isti successii Guido de Melloto eodem anno ⁷⁷.
Qui cum viginti juratos civitatis; qui sibi domi-

* *Guidonis vita uberius narratur in Gestis episcoporum Autissiodorensium, a cævo scripta (ap. Labbeum Bibl. manuscriptorum, I, p. 497 sqq.); ex qua quæ huc pertinent addere placet: Recondendæ memoriæ successit episcopus Guido de Melloto, cujus gesta tanto seduliores sibi vendicant audito-rem, quanto altiora et actu nobiliora fuisse noscuntur. Fuit enim de diocesi Autissiodorensi ex utroque parente generoso sanguine procreatus; pater ejus fuit Guillelmus de Melloto miles dominus castri Sancti Prisci hujus diocesis, vir totius curialitatis et largitatis amator, mentis propriæ communicator hilaris, pauperum nobilium sustentator, qui etiam, sicut fertur, acquisita cognomine ex rei consonantia et quadam proprietate boni a plerisque Pacis-Bajulus vocabatur. Nam quotiens inter aliquos confines suos discordiam exortari cognoverat, toto nisu ad pacis reformationem intendens, laborem interponere non cessabat, donec discordes, si posset, ad concordiam revocasset. Mater ejus de prosapia dominorum Montis Sancti Johannis traxit originem et antiquæ nobilitatis stemmate fuit non inferior viro suo. Horum itaque natus præsul, de quo loquimur, a pueritia ludo litterarum traditus, sic profecit, quod primo in fundamento grammaticæ radicatus liberalium artium fuit auditor proficuum, ac deinde utriusque juris, canonici videlicet et civilis, acquisita notitia, sacræ paginæ postmodum, quotiens licuit, diligens extitit ⁷⁷ revolutor. Sed ejus propositum in hac parte negotiorum ecclesiasticorum occupatio frequentius impedit; in adole-scentis quippe moribus et dogmatibus se exornans, spretis lasciviis, membris incultis et incon-tentis crinibus, compositioni ⁷⁸ corporis, sicut mos est nobilium juvenum, non vacabat. Quamobrem patri minus carus inter liberos habebatur; sed Altissimi dispositio, qui sibi eum reservabat futurum antistitem, decultum ejus adeo processu temporis exornavit, quod filius sapiens patris gloria, mutato nomine filii a patre, pater et dominus habitus est, et quasi incurvati sunt coram eo filii matris suæ; erat enim vir statura procerus, corpore bene compositus, corde magnanimus, ecclesiasticæ rei augmentator industrius, providus dispensator publicæ utilitatis et plebis tutator indefessus, in sermone modestus, in oratione devotus, in altari angelicus; cujus cantus melodice reboans velut tuba sonora replebat aulam Dei et spiritibus dulcisonis animos audientium delectabat; nec minor consilio in conciliis et collegiis prælatorum, corporali venustate ceteris præemi-*

VARIE LECTIONES.

⁷⁴ *in a cod.* ⁷⁵ *hæc in marg. add. 1, et curiam—extruxit des. ed.* ⁷⁶ *supposito 1.* ⁷⁷ *existit ed.*
⁷⁸ *compositione ed.*

NOTE.

(71) *Vaussor et Hastieres.*

(72) *D'Yvois ? XI, 261.*

(73) *Cf. Innocentii III, papæ epist.*

(74) *Synodo Lateranensi, a, 1215, adfuisse dicitur.*

(75) *Saint-Nicolas des Prez prope urbem; cf. Johannis chartam anni 1226, ap. Calmet II, p. CCCXXVII.*

(76) *De Corta secundum Ann. S. Vitoni.*

nium et Justiciam ejusdem urbis usurpaverant, A eadem prius exire compellens et interdicto subponens civitatem. Qua durante discordia, multa dampna ecclesiis et monasteriis tam in mobilibus quam in edificiiis, intus cives, exterius episcopus et pre-

cum campanis cives funditus dejecerunt. Qui, inquam, Guido episcopus obsidionem exercitus diu sustinere non valens, demum urbem tribus locis, videlicet Carniaco, Dyeia, Wentronvilla (77), munitionibus militum circumdedit et vallavit; infra

rens, venerando gestu et imperioso quodammodo prædominari videbatur aspectu; si quid autem incumbebat judiciali disceptandum examine coram ipso seu aliud ordinandum, persuasionibus et rationibus facilius ac sedulum præbebat auditum, et audita dijudicante revolvens animo libransque omnia, nihil ex præcipiti faciebat. Unde hunc ab ipsis discretionis suæ primordiis morem contraxerat, ut agenda sua tanta deliberationis fornace decoqueret, multis sibi hæc ascribentibus lenitati, quod interdum, sed raro, dispendioso peragi contingebat exitu, quæ maturato compendio potuerant expediri, et licet esset in negotiis et rebus prospero gerendis sollicitus, vix tamen unquam se ularium occupationum frequentia tanta fuit, cui divinum obsequium hora debita non præferret. Erat siquidem illi quasi moris innati, justitiæ exercere rigorem, bene meritos renunciare, maleficos punire, ita quod quandoque, non ex typho malitiæ, sed ex zelo justitiæ, virgæ mansuetudinem aliquantulum excedebat: oppressis compati, supplicibus parcere, humiles exaltare, superbos deprinere et debellare rebelles; et hæc fuit insuper a Domino felicitate donatus, quod in omnibus quæ pro honore Dei et Juribus ecclesiarum suarum aggressus est semper victoriam dedit illi Dominus et ejus opera cum gratia et favore direxit.

Qualiter cives Virdunenses expugnavit. Anno ætatis suæ tricesimo secundo, vel circa vocatus per electionem canonicam ad regimen ecclesiæ Virdunensis, quamquam de ipsius gremio non esset, et in episcopum consecratus, retento nihilominus ex dispensatione decanatu Autissiodorensis ecclesiæ, quem prius obtinebat, intellexit, quod omnimoda jurisdictio, spiritalis videlicet et temporalis, civitatis et civium Virdunensium ad episcopum pertinebat, et quod prædecessores Virdunenses episcopi, longe retroactis temporibus, eam diu pacifice possederant pleno jure, sed per incuriam aut impotentiam quorundam qui immediate præfuerant pontificum, cives astuti jurisdictionem civitatis temporalem et jura episcopalia in multis usurpaverant, necnon majores et scabinos creaverant, per quos eadem civitas iis temporibus regebatur. Imposuerant quoque publicas exactiones et pedagia, ex quibus se rempublicam gubernare, murosque et mœnia civitatis fortificare dicebant. Quibus ad suam præsentiam evocatis, ipse, ut erat prudens animo, secundum doctrinam evangelicam primo per se ipsum in blandis sermonibus et dulcibus inductivis ipsos et caritative monuit et rogavit, et postmodum per alios magnos et sapientes diligenter interpellari fecit, quatenus jurisdictionem ecclesiæ taliter usurpatam et jura episcopalia quæ subtraxerant, ecclesiæ restituerent et præsumendis similibus abstinere: Quod surdis auribus obaudientes, efficere recusarunt, prætendentes sub ficta verborum suavitate, sicut moris est patriæ, excusationes multiplices in peccatis. Deinde via regia compulsus procedere, ipsos canonicè præmonitos et superbo oculo parere monitis recusantes excommunicationis mucrone percussit, quam, sicut juris erat, adeo aggravatam, ut in personas ecclesiasticæ censure nervus progressibilis ultra non esset, sustinentes animis obstinatis, et ex correctione pertinaciores effecti, ibant ab obice leviores. Videns autem nequitiam ipsorum, in quibus ab antiquis progenitoribus usura et dolus viguerant et vigeant, prævia deliberatione cum solemnî processione cleri totius civitatis villam exiens, et corpus Christi faciens extra ferri, civitatem ipsam et homines generali suppositis interdicto, dimissis ibidem sacerdotibus aliquot tantummodo ad penitentias morientium et baptismata parvulorum; et suspicans quod contra ipsum libenter sinistram aliquod molirentur, si possent, sese in castra et munitiones episcopatus recepit. Ipsi autem ex his indignantissime provocati, spiritu rebellionis assumpto, cœperunt non recte cogitare, qualiter injuste justum possent opprimere; sicque factum est, quod die quadam communi definitione inter se habita et edicto publice proclamato, exierunt civitatem armati in fragore nimio et tumultu pompatice omnes a juvene usque ad senem armorum gestabiles et debellare valentes, cum militibus conductitiis numero quasi duodecies mille æstinabiles, ad terram episcopatus vastandam; inter quos, ut fertur, quidam ducatorum et major eorum in vituperium pontificalis honoris mitram episcopalem galeæ suprapositam deferebat. Eadem vero die episcopus cum quibusdam suis armatis exierat Charniacum castrum ad prædandum, ut creditur, animalia, quæ cives extra civitatem immiserant⁷⁹ depascenda; sed a longe prævisis hostibus, sui generis comitiva, quæ non procul aberat, et pro qua mandaverat, convenit⁸⁰ ad illum. Quibus congregatis numero paucis, videlicet trecentis æstinabiliter viris et non pluribus, ut creditur, militiæ tamen peritis et armorum industriis, circumspectus episcopus, habito brevi consilio cum ejusdem, occupato promontorio circumcludens adversarios belli indoctos et opposito soli suppositos, et tam prudenter quam potenter cum suis irruens in eosdem, omnipotenti Deo, qui docuit manus suorum ad prælium, causam suam tuente, non tam victorioso quam miraculose devicit eosdem, et⁸¹ erectum male verticem rebellantium in delictis suo fremitu conculcavit, quibusdam in fugam conversis, aliis gladio corruentibus et ceteris captis ductis; fuitque captorum numerus captivorum multo major. In quo conflictu sacerdotalis ministerii et pontificalis modestiæ non oblitus, letaliter nullum læsit, sed animando et exhortando suos ad pugnam plus officio linguæ quam ipsis manibus profecit ad pugnam, obtentaque victoria, ad castrum, unde exierat, cum gaudio regressus est. Paucis autem decursis diebus, cives virga correctionis edocti,

VARIE LECTIONES.

⁷⁹ miserant? ⁸⁰ convenisset ed. ⁸¹ ut ea.

NOTÆ.

(77) Charny, Dieue et Watronville, quæ villæ duabus fere leucis a Virduno distant e septentrione, meridie et oriente urbis.

quod tempus cives urbem quadam die, videlicet feria sc̄c̄nda post festum sancti Bartholomei, cum manu forti et armata exeuntes, numero tredecim milia ad bella expediti, eos (78), qui interius in munitionibus erant supradictis, viriliter invadentes, cum vix essent numero trecenti, eos tamen devicerunt, et ex eis captos duxerunt fere trecentos; in quo conflictu ceciderunt centum viri vel amplius. Quo facto cives valde perterriti et attriti, demum pacem episcopo offerentes, pro civibus quos captos tenebat dantes decem milia libras, omnem ei suam justiciam quittaverunt, et prefati viginti jurati ceciderunt, et sic pace inter clericum et cives reddita (79), ipso anno circa purificationem beate Virginis translatus est de Viriduno ad episcopatum Autissiodorensem ²² idem episcopus, pace nondum ²³ bene confirmata.

10. Cum venerabilis abbas Lodowicus senio festinus resignasset, presentibus viris reverendis pa-

tribus, scilicet Johanne Mettensi, Rogero Tullensi, Radulfo Viridunensi, Willermus abbas Sancti Mansueti eligitur. Qui cum monachus hujus loci factus fuisset prior Flaviniacensis, invenit dictum prioratum ecclesia et omnibus officinis omnimode dirutum et ad nihilum redactum. Hic appendens in statera considerationis, sibi ad dedecus cedere si decus existeret, et ad meritum si strenuus emendationi loci insisteret, Deum, cui familiare est etiam non rogantibus multa prestare, sibi in adiutorium invocavit, et tanto operi tantoque oneri humeros apposuit; qui, divino se brachio sustentante, primo anno tigna, laquearia, tecta et celaturam ecclesie cum turri, veteribus operturis putrefactis abjectis, usque ad summum restauravit. Capitulum quoque cum dormitorio, refectorium eum granariis satis competenter et honeste resarcivit. Illorem etiam, quod sepibus circumseptum erat et clausum, sumptuoso opere et forti de novo construxit, grangias

quos paulo ante mansuetudinis monita flectere nequiverant, pacem coeperunt inquirere, et mediantibus bonis ad hanc concordie formam devotum est, quos jurisdictione omnimoda temporali et iuribus ecclesie restituitis, decies mille libras episcopo pro damnis et sumptibus exsolverent. Seditque episcopus civitatem ex tunc in tranquillitate regens; cui tantum preffuit anno uno.

Qualiter ad ecclesiam Autissiodorensem translatus, etc. Elapso deinde aliquanti temporis intervallo, bonae memoriae Regnaudo de Saligniaco Autissiodorensi episcopo rebus humanis exempto, ad ecclesiam Autissiodorensem, in qua decanatum retinuerat, ut praedictum est, tam per electionem quam postulationem canonicam, auctoritate apostolica interveniente, cum laetitia magna populi et cleri translatus est; ubi qualiter rexerit ²⁴ quaeve gesserit, satis operum suorum evidentia declaratur, de quibus aliqua brevi chirographo perstringamus...

Sed etiam haec ex posteriore vitae parte ad rem nostram faciunt:

Qualiter profectus est in auxilium Caroli regis Siciliae. Ea tempestate qua damnatae memoriae princeps nefandissimus, paterni sceleris imitator, Manfredus, filius Frederici quondam imperatoris, regno Siciliae, proprio Petri patrimonio, et ducatu Capuae occupatis, res ecclesiasticas damnaviliter tractabat, evertebat ecclesias et fugabat praelatos, vocato per summum pontificem viro magifico Carolo, regis Franciae filio, pro suscipiendo regno hujusmodi et liberando de manibus impii memorati, concessaque ab apostolico omnibus in ejus auxilium proficiscentibus peccatorum suorum indulgentia generali, zelo devotae peregrinationis accensus, Romam adiit in Caroli subsidium, apostolica tamen interveniente licentia profecturus; ubi a sanctissimo patre Clemente IV, Romanae ecclesiae tunc praesidente et cardinalibus honorifice et gaudens receptus, commisso sibi in ipsa expeditione legationis officio, de mandato ejusdem summi pontificis in auxilium ejusdem Caroli in regem consecrati (an. 1266, Febr. 26), cum eodem rege et ejus exercitu gressum direxit. Cumque jam approximassent Beneventanam civitatem, ubi stabat adversarius cum Alemannorum multitudine bellicosa, jamjamque starent ²⁵ acies hinc inde paratae congregari, ipse, ut erat armis intus divinis praecinctus, et exterius indutus militaribus stans, super regis exercitum, salutaris exhortationis sermone praemisso, pro ipsis animandis ad pugnam, elevata manu loricata, apostolica fretus auctoritate, omnes ab omnibus peccatis absolvit, evocationem illis praemittens incunctanter ad patriam, si qui forte morientes pro viribus strenuissimum debellarent. Moxque, ut praedicationis suae exemplaris probaretur doctor, non sequi sed praecedere visus ad praedium, tanto animositate ardore corda videntium inflammavit, quod passim per hostes et gladios irruentes non aggredi sed furere videbantur. In quo congressu modestiae pontificalis non immemor, nunc acies erumpendo, nunc equos hostium gladio prosternendo, nunc clamando et animando, gestu et linguae redimebat officio, quod in personas hostium attemptare propter irregularitatis periculum forsitan expavebat, si fas sit credere, quod vir strenuus in justo bello et letali conflictu ferientibus manu mutua non repugnet. Denique Manfredi morte cadente in bello, suisque vel captis vel fugientibus aut gladio peremptis, expleto victorioso certamine ac ipso rege totius Apuliae regimen et dominium tranquillum adeptus, cum ipso aliquandiu commoratus, deinde valedicto recedens, apostolica revisit limina; ubi a papa et fratribus cum laetitia et veneratione susceptus et aliquot diebus immorans, ac deinde cum apostolica benedictione recedens, iter suum Domino prosperum faciente, ad propria regressus est.

VARIAE LECTIONES.

²² altys. 1. ²³ nundum 1. ²⁴ roxit ed. ²⁵ staret ed.

NOTAE.

(78) Scilicet cives.

(79) Chartam pacis vigilia S. Andreae (i. e. Nov. 29) a. 1246 datam esse, Calmet II, p. 303, testatur.

circumjacentes melioravit, decimas Dynvas (80) et de Chamont, que per 40 annos prioratui Flaviniacensi sublata fuerant a comite Lunarisville (81), per industriam suam et laborem, et per ducem Lothoringie Matheum ad locum suum revocavit, et fere medietatem ville de Flavignei, quam dux Lothoringie Mathens sasiverat et suo dominio mancipaverat, cum multis rebus aliis reacquisivit. Quam commodus huic loco extiterit, ipsis rerum et edificiorum monumentis declaratur. Igitur pro hujuscemodi et aliis bonis ad abbatiam Sancti Mansueti ipso invito tractus fuit. Qui illo transvectus, invenit ecclesiam tam bonis spiritualibus quam temporalibus dissipatam et gravibus debitis oneratam. Omnes fere redditus ecclesie profundissimo debitorum diluvio submersos reperit, et calices, textus, cruces casulasque et meliores cappas invadiatas invenit, ita quod sortis dilatio usuras parturiret ampliores; tectum ecclesie, celaturam, clausuram quoque curie reparavit, alias etiam officinas melioravit, industria sua et labore debita minoravit, usuras leviavit, universa que oppignorata erant redemit, redditus ampliavit, ecclesiam de Clateigneis a comite Tullensi cum appendiciis suis, altare vero ab episcopo Tullensi Rogero acquisivit, altare etiam de Germai et de Bures ab eodem episcopo cum appendiciis suis obtinuit, et multa alia, ex quibus emolumentum ad annuam valentiam centum librarum possit provenire, ecclesie Beati Mansueti acquisivit infra spatium octo annorum et dimidium, quibus prefuit ecclesie illi. Qui, inquam, Willermus abbas ecclesiam dictam, cui preerat, non spiritualibus solummodo, verum etiam temporalibus copiosissime extulit incrementis. Ille de priore suo Jacobo dicto de Vignoles, cujus vitam et mores satis compositos et honestos noverat, de assensu Radulfi Virdunensis episcopi abbatem apud Sanctum Agericum creavit. Ille pius et mansuetus, quamvis brevi abbatizaverit tempore, nomen bonum loco illi acquisivit. Fuit enim valde gratus et multa bona in loco illo operatus est.

11. Igitur venerabili patre nostro Willermo abbatizante, seditio, de qua supra mentionem fecimus, que inter episcopum Guidonem de Melloto⁸⁰ ex una parte, et cives Virdunenses ex altera versabatur, in tantum invaluit, ut episcopus predictus quacumque potuit, res, redditus et bona nostra manu violenta subripuerit. Comes vero Barrensis hinc, dominus quoque de Aspremont inde. Bonis ergo nostris datis undecumque in direptionem, compulsi sumus necessitate urgente locum nostrum inviti deserere. Dispersi igitur per nostros prioratus et per alia loca, tamdiu irrequieto ibi mansimus animo,

A quousque his utrimque sedaretur. Interea cives Virdunenses timentes, ne episcopus castra locaret et excubitores poneret in turribus nostris, quibus arceret introitum et exitum civibus, proposuerunt turres dejicere, ne eis essent impedimento. Lapicidis ergo generali edicto congregatis, ceperunt turres instrumentis suis ferreis effodere, ut eas valerent facilius dejicere; cujus rei geste memoria monumentis patentibus in posteros perpetuo poterit derivari. Ille viso, venerabilis pater noster Willermus animo graviter consternatus, cives cepit multimodis rogatibus pulsare, ne tantum facinus perpetrarent. Qui nullatenus rogatui ipsius voluerunt acquiescere, nisi sub tali conditionis pactione, quod, si episcopus occasione turrium ipsis aliquod gravamen inferret, prelictus abbas cum capitulo teneretur eis in duobus milibus libris fortium obligatus⁸⁷. Obsidibus igitur datis et pactione confirmata, turres in statu suo permanserunt. Cives vero clausuram curie, domum portariam et lapides ecclesie, sculptos multis sumptibus et politos, ad valentiam fere trecentarum librarum, ad clausuram suorum menium et propugnaculorum deduci fecerunt. Episcopus igitur his et consimilibus in iram concitatus, videns se nichil posse inferre gravaminis civitati et civibus, omnem Scantium a summo usque deorsum et totum suburbium superius usque ad Sanctum Amantium, ut saltim vel sic furori suo satisfaceret, igni fecit concremari.

12. Hujus temporibus cum Fridericus imperator in superbia et abusione in ecclesiam Dei rabie deserviret efferata et fraude heretica serpentino lapsu universum pene orbem inquinaret, summus pontifex Innocentius IV, reluctandi gratia Lugduno Gallie appulit (an. 1245), non ut hostiles conflictus timidus declinaret, sed ut potius et securius reluctari valeret. Fidei igitur armatus clipeo, adjutorio fretus divino, ei se viriliter opposuit, ne veritatem falsitas obumbraret, ne equitati iniquitas prevaleret, ne fidem perfidia debellaret. Exerto igitur potentissime Petri gladio, in ipsum excommunicationis dictavit sententiam. Post hec communicato tocus cleri consilio, universalis ecclesie judicio predictus Fridericus sceptrum imperialis honoris privatur (an. 1246); ejus sede landegravius sublimatur, ut catholice fidei materiali gladio ferret auxilium, ut ab altero alterius insufficientia suppleretur, cum hi duo gladii mutuam a se mendicent auxilium atque ad invicem sibi vires debeant alternas impartiri; qui brevi supervivens tempore, sua morte sua intulit mesticiam et dolorem. Isto sublata de medio (an. 1247), erectus est in regem vir nobilis Willermus, miles acerrimus, filius comitis de

VARIE LECTIONES.

merloto 1. ⁸⁷ obligati 1.

NOTÆ.

(80) D'Ynvas i. e. Einvaux ou Neinvaux près l'Abbaye de Bel-champ. CALM.

(81) Luneville.

Holande; qui multis commissis preliis contra regem Conradum, filium predicti Friderici apostate, et aliquibus captis munitionibus et castellis, innumeras perpressus est insidias et dolores. Innocentius vero summus pontifex pro tuicione ecclesiasticæ libertatis, se ad omne discrimen obitiens, ecclesieque Dei persecutionibus commoriens, exactionibus inauditis et importunis cepit omnem ecclesiam et monasteria enormiter exhaurire, ita quod vicenariam, deinde denariam partem omnium reddituum et decimarum in donativis milicie sibi dari ab omni ecclesia et monasteriis compelleret, eos vero qui negarent excommunicationis sententia percelleret; cardinales vero hinc, summus pontifex inde, tam in vicenario quam in denario, tam in pensionibus quam in procuracionibus et subventionibus, in mille

libras [ecclesiam ** nostram] gravaverunt **. Cuius igitur mirabiles essent elationes maris et mirabiles in altis Dominus (Psal. xcii, 6), statuit procellam ejus in auram, et ille, qui imperat ventis et mari, imperio suo imperavit, imperatori ne imperaret; humiliavit enim eum is, qui est ante secula, qui humiliat omnem altitudinem extolentem se adversus scientiam Dei. Nimis enim oppresserat et in conculcationem dederat ecclesiam Dei. Præterea ille Fridericus, qui vehementi scismate turbaverat urbes et regna concusserat, corruit cum Daga, sortem habiturus cum Chore, Dathan et Abyron, quorum imitatore se fecit, ecclesias in Christi contumeliam conculcandò et ipsorum bona depulando. Quo defuncto, dominus papa Mediolanum B repedavit (an. 1250).

ANNALES

SANCTI VITONI VIRDUNENSIS.

96. Pass'o sancti Dyonisii. Sanctus Sanctinus cum Antonino ex precepto beati Dyonisii post martyrium ipsius Romam tendens angelica visitatione edoctus, ad urbem Clavorum, que Viridunum dicitur, divertit; verbum Dei civibus predicans, multos convertit et ecclesiam in honore beati Petri construens et consecrans, ab ipsis christianis quos converterat episcopus eligitur primus.

360. His temporibus post vastationem Hunorum ecclesie refloruerunt, et Pulchronius, discipulus Lupi Treccasini episcopi, ecclesie Viridunensi 5. episcopus preficitur.

503. Transitus sancti Firmini episcopi Viridunensis. Cui a Clodoveo rege beatus Vitonus substituitur, et intronizatur in sede pontificali.

518. Annunciatio sancti Agerici.

528. Transitus beati Vitoni Viridunensis episcopi.

554. Ordinatio ** episcopatus sancti Agerici.

602. Obiit sanctus Agericus; succedit Caramerus.

688. Pipinus, Ansegisi filius, cepit regnare. A D cuius temporibus beatus Madelveus duravit usque ad tempora Karoli Magni.

Iste Pipinus dux et illuster princeps Francorum cum uxore sua illustra matrona Plectrude dederunt ecclesie Sancti Vitoni villam Paridam cum pertinentiis suis cum silva spaciosa que Nauca sancti Vitoni dicitur, anno septimo Childeberti regis.

758. Obiit sanctus Madelveus episcopus Viridunensis.

771. Petrus Viridunensis episcopus instituitur.

795. Obiit Petrus episcopus Viridunensis; succedit Austrannus.

800. Obiit Austrannus episcopus Viridunensis; succedit Herilandus (82),

817. Obiit Hildinus Viridunensis episcopus; succedit Hatto.

915. Combusta est ecclesia Sancti Vitoni Viridunensis liba: ** memerie sanctorum.

920. Obiit Dado episcopus Viridunensis; succedit Bernoynus.

941. Obiit Bernoynus episcopus Viridunensis; succedit Berengarius, Ottonis imperatoris consanguineus.

952. De monasterio Sancti Vitoni pelluntur clerici, subrogantur monachi sub abbate Huberto (83).

958. Obiit Berengarius episcopus Viridunensis; succedit Wicfridus, qui fundavit ecclesiam Sancti Pauli Viridun.

986. Obiit Wicfridus episcopus Viridunensis; succedit Adelbero.

990. Obiit Adelbero episcopus Viridunensis; succedit Heymo, qui fundavit monasterium monialium Sancti Mauri.

VARIE LECTIONES.

** superscr. 1. ** gravaverint 1? ed. ** ornatio cod. ** ita cod., fortasse: vigilia.

NOTÆ.

(82) Hæc iis supplenda sunt quæ ex antiquiore ejusdem codicis parte jam supra IV, p. 7 edita sunt.

(83) V. Chartam Berengarii episcopi apud Roussel, Probb. p. 2.